

INTEGRATIE KO-LO

J. van den Brink

Vanuit het verslag van de praktische samenwerking tussen een kleuterschool en de eerste en tweede klas van een lagere school is zicht te krijgen op wat 'Integratie' kan betekenen.

over welke scholen gaat het?

De twee scholen waar het hier om gaat, zijn de Dr. Willem Dreesschool (lager onderwijs), Middachtensingel 16, Arnhem en De Iris (kleuterschool), Kinderkamp 11, Arnhem.

- De Dreesschool bestaat uit *zes klassen* en heeft zes onderwijsgeevenden; De Iris bestaat uit *twee klassen* en heeft twee kleuterleidsters. De scholen liggen in een buitenwijk van Arnhem, waarvan de bevolking voornamelijk uit geschoolde arbeiders en middenstanders bestaat.
- De *eerste en tweede klas* liggen ruimtelijk direct bij de kleuterschool (ca 50 meter). De andere klassen liggen op zo'n 200 meter van de kleuterschool verwijderd. Beide scholen zijn openbaar en nog steeds apart kleuter- en lagere school (geen basisschool).
- Ze hebben jarenlang gefunctioneerd als *ontwerpscholen voor Wiskobas*. Vooral op instigatie van diens medewerker zijn destijds de integratieactiviteiten gestart. De beide scholen zijn nooit betrokken geweest bij experimenten voor samenwerking, ontwikkelingsprojecten e.d., anders dan die van Wiskobas. Aanvankelijk werden de *besprekingsmiddagen* ook uit diens kas betaald. Andere specifieke deskundigheid is niet bij het project betrokken geweest. Wel hebben sommige ouders meegeholpen bij de uitvoering van bepaalde integratievormen.

wat wilden ze bereiken?

Er zijn *verschillende doelen* geweest die we met deze integratie-activiteiten wilden bereiken. Allereerst zochten we naar *praktische samenwerkingsvormen* tussen kleuters en eerste klassers. Daardoor werden *informatie* en *bezinning* zinvol en leidden tot een *blijvende* integratie tussen kleuterschool en de onderbouw van de lagere school. Wij zijn met dit onderwerp bezig gegaan omdat het voortvloeide uit de activiteiten van het voormalige Wiskobas en omdat er een behoefte werd gevoeld aan een gedachtenwisseling over "*doorgaande lijnen*".

hoe wilden de beide scholen dit bereiken?

In ieder geval *niet door alleen maar te praten*. De kinderen moesten bij de activiteiten een rol spelen, vonden we. Vandaar dat de organisatie niet eentonig is te noemen. Soms betrof het een *vergadering*, soms een *les*, soms een *bijeenkomst met alle kinderen*. We verwijzen daarvoor, evenals voor de tijdsplanning, naar de betreffende informatiestukken (Informatiepunt basisonderwijs, Amsterdam). Om deze activiteiten te organiseren, bleek geen her- of bijscholing nodig te zijn. Wel iemand die de leiding neemt en de bijeenkomsten voorbereidt en verslaat. Deze hulp kwam van Wiskobas.

hebben ze bereikt wat ze wilden?

Terugkijkend kunnen we zeggen, dat we door deze activiteiten een stap dichterbij de 'basisschool' zijn gekomen.

- Er zijn *blijvende contacten* in de vorm van *hobbygroepen* en een gepland documentatiecentrum voor kleuterschool en onderbouw.
- Er is meer begrip ontstaan voor de stelling dat ook eerste klassers moeten kunnen spelen.
- Besprekingen over trajecten en het samen uitvoeren van *feesten* en *thema's* zijn duidelijke tendenzen naar de basisschool als geheel.

Daarnaast hebben we allerlei *ervaringen* opgedaan, die je kunt verwoorden in vragen als:

- Wat is *integratie* voor jullie geworden?
- Welke *voorwaarden* zijn nodig voor integratie?
- Welke *verschillende vormen* (wijzen) van integratie zijn er?

Op de laatste drie vragen gaan we even in.

het begrip integratie

"Integratie" - wat bedoelen we ermee?

- een gezamenlijk schoolwerkplan maken of
- in één gebouw gehuisvest zijn?

We kiezen voor andere vullingen. We noemen ze:

- a. de instelling van de mensen ten aanzien van elkaar: *oor voor elkaar hebben*, dat is integratie!
- b. *drempels* voor de kleuters weghalen. Niet alleen de *intellectuele* drempels, maar vooral *emotionele* drempels door middel van gewenning.
Voorbeeld: kleuters zijn "spelletjes" gewend. In de eerste klas moet je daarom ook met (kleuter-)spelletjes beginnen. Kleuterspelletjes moeten hun voortzetting vinden in de intellectuele rekenspelletjes en rekenkaarten van de eerste klas.
Voorbeeld: Het tellen "1, 2, 3, ..." en "10, 20, 30, 40, ..." zijn beide "trues" zonder inhoud in eerste instantie op de kleuterschool. Een soort *teversje*. Later in de eerste klas ontdekken de kinderen het nut ervan: de inhoud komt ter sprake, het tellen wordt toegepast op hoeveelheden. En de leerling zal zeggen: "Dat heb ik al vaker gehoord".
Voorbeeld: *Speelhoeken in klas 1* om de gewenning te stimuleren, moeten ingericht worden.
Voorbeeld: *Veranderingen van lesgeven in eerste klas* aanbrengen naar kleuteronderwijsmodel. Met name in het eerste trimester.
- c. Integratie is een *groeiproces* van kleuterleidsters en onderwijzeressen. Voorwaarden: ze moeten eens met *elkaars* kinderen in contact zijn geweest om de problemen te herkennen en oog en oor ervoor te krijgen.
Opmerking: De kleuterschool is daarom zeker geen voorbereidingsschool voor de lagere school. Misschien eerder een leerschool.
- d. Het gaat om *deskundige* integratie. Wat is 'deskundigheid' in dit opzicht?
 - de kinderen kennen, vooral emotioneel;
 - weet hebben van en omgaan met kinderen;
 - kunnen kiezen tussen *bemoederen* en *didactiseren*.
- e. *Begin en bezin - maar begin eerst*. In vredesnaam: niet alleen praten. Er is behoefte aan een zeker activisme om de gevaarlijke sleur van het vergaderend praten, beschouwen en bezinnen te doorbreken.
- f. De *permanente integratie*. Overigens lukt het, het ene jaar wel kleuters *bijvoorbeeld* tellen te leren, het andere jaar lukt het niet. Dit is een van de belangrijkste argumenten voor een *permanente integratie* tussen lagere school en kleuterschool.

voorwaarden

Welke voorwaarden zijn nodig?

We hebben getracht enigszins de integratie-activiteiten te evalueren en voorwaarden ervoor te formuleren.

- a. Begeleiding van buitenaf is nodig.
 - iemand van *buitenaf* staat buiten de partijen en mogelijke *belangenstrijd*.
 - Hij moet in een bepaalde periode (1 jaar bijvoorbeeld) een *warming up* voor de integratieteams verzorgen zodat *ze na die periode* zelf verder gaan.Zijn werkwijze moet zijn:
 - zo prettig mogelijke *sfeer* zien te krijgen. Zoeken naar spanningsloze situaties binnen het onderwijs (zie bijvoorbeeld de eerste integratiemeeting Spelen);
 - zo veel mogelijk ruw noteren, vrijwel alles, onder het motto: "wie noteert, ziet veel" en dit op dezelfde dag in een verslag verwerken;
 - de agenda voor de volgende week vaststellen;
 - veel onderwerpen ter overdenking inbrengen;
 - een luisterende instelling erop nahouden;

- af en toe een gesprekje met ieder houden over hoe het gaat naar zijn of haar mening;
 - N.B. Besprekingen tussen kleuterschool en lagere school ten aanzien van de integratie stranden vaak in onderlinge belangenstrijd. Dit is een groot gevaar voor de praktische integratie. Integratie is immers niet alleen een pedagogisch proces, maar veel meer agogisch van aard.
- b. Bijeenkomsten moeten onder schooltijden, verplichtend, geregeld en regelmatig zijn.
 - Dit is nodig om bijvoorbeeld bij elkaar in de klas te kijken.
 - De *onderbouw* overweegt zogenaamde teambesprekingen te houden met de kleuterschool: het liefst op de eerste dinsdag in elke maand.
- c. Er is een groeitijd *nodig!*
 - *Integratie 'ineens'* kan niet ten aanzien van de kinderen en ten aanzien van de kleuterleidsters en onderwijzeressen. "Dwarsliggers" moeten ook gelegenheid tot bijdraaien krijgen (het gaat primair om *mensen*, niet om *teams*).
 - Integratie is daarom ervaring die per koppel schoolteams wel verschillend *moet* zijn! (Andere groeirichtingen i.c. integratievormen).
- d. Er zijn *middelen* nodig in de vorm van *financiën* of vrijstelling van onderwijs. Naast deze vier belangrijkste voorwaarden die het "vuur" voor de integratie brandend moeten houden, zijn er een aantal secundaire voorwaarden, die echter niet minder van belang zijn:
 - e. *gezamenlijk kijken* naar kinderen;
 - f. vakgebied en traject tot uitgangspunt kiezen;
 - g. leerboekjes stagneren de integratie soms tussen kleuterschool en lagere school - we werden ons dit pas laat bewust;
 - h. inleven in de praktische lessituaties is wezenlijk;
 - i. aansluiten bij situaties die *uangeboden* worden (bijvoorbeeld onbekendheid, angst, vertragende overwegingen e.d.).

welke verschillende integratievormen zijn ontdekt?

Het doel van het onderzoek was om verschillende vormen van integratie te ontdekken en te onderzoeken op bruikbaarheid. Tijdens de bespreking en voorbereiding van praktisch uitvoerbare vormen van integratie zijn er ook talloze ideetjes en voorstellen gedaan over integratievormen die *misschien* uitvoerbaar zouden zijn.

We hebben dit alles in tien groepen ingedeeld.

1. Wederzijdse informatie en wederzijdse beïnvloeding (brainstorm-ideeën).
2. Integratie meetings (kleuters en eersteklassers spelen samen in een Huttendorp bijvoorbeeld).
3. Trajecten integratie (van tekenen naar schrijven, rekentrajecten).
4. Kinderlijke denkbeelden (bestuderen en overwegen).
5. Materiële integratie (poppenhoek in eerste klas e.d.) en schoolorganisatie (schooltijden afstemmen op elkaar, bijvoorbeeld).
6. Onderwijskarakteristieken (kleuterschool en eerste klas onderwijsvorm).
7. Vakbondsideeën (politieke standpunten).
8. Integratie als agogisch proces (zie bijvoorbeeld de voorwaarden).
9. Beschouwingen en bezinning (filosoferen over integratie).
10. Informatie aan derden.

opmerkingen

Veel van wat hier te berde is gebracht, is gepubliceerd in de serie Schoolinformatiestukken van het Informatiepunt Basisonderwijs te Amsterdam.